

उत्तर प्रदेश संस्कृत संस्थान, लखनऊ

(भाषा विभाग, उत्तर प्रदेश शासन के अधीन)

नया हैदराबाद, लखनऊ - २२६००७

वेब पोर्टल: <https://upsanskritpratibhakhoj.com>

संस्कृत प्रतिभा खोज

संस्कृत गीत प्रतियोगिता २०२६ के लिए अनुशंसित गीत

नोट:—उपर्युक्त सभी गीतों के ऑडियो संस्कृत प्रतिभा खोज वेबपोर्टल के "अध्ययन सामग्री" अनुभाग में उपलब्ध हैं। केवल अनुशंसित सूची के गीत मान्य हैं। जनपद एवं मण्डल स्तर की प्रतियोगिताओं में प्रतिभागी अनुशंसित 15 गीतों में से किसी एक सम्पूर्ण गीत का चयन कर सकते हैं तथा प्रत्येक स्तर पर गीत परिवर्तन भी कर सकते हैं। राज्यस्तरीय प्रतियोगिता में प्रतिभागी को अनिवार्य रूप से क्रम संख्या 11 से 15 तक उल्लिखित गीतों में से किसी एक सम्पूर्ण गीत का ही गायन करना होगा।

गीतों की सूची

(१) अये प्रभाता रजनी	(८) एहि एहि चन्दिर!
(२) स्वागतं शुभवन्दनम्	(९) वन्दे त्वां भूदेवीमार्य मातरम्
(३) भारतजनताऽहम्	(१०) मुनिवरविकसितकविवरविलसित
(४) जयतात् संस्कृतवाणी	(११) विलसति संस्कृतप्रतिभा
(५) संस्कृतप्रतिभान्वेषण-धन्यवाद-गानम्!	(१२) रत्नगर्भा धरा सुस्मिता श्यामला
(६) ध्येया धरणीयम्	(१३) सुन्दरी शरत्समागता
(७) पावसः गानम्	(१४) भारतीयैकतासाधकं संस्कृतम्
(१५) प्रस्थानमङ्गलगानम्	

(१) अये प्रभाता रजनी!!

अये प्रभाता रजनि प्राच्यामुदयति दीधितिमाली!!
वहती सगन्धसमीरोऽमन्दम्
वितरति दिशि दिशि सुममकरन्दम्
विलसति सरसि सरसिजं रम्यं म्लायति ननु शेफाली
उदयति दीधितिमाली!!

देवायतने नदति मृदङ्गः
प्रतिशाखं प्रयटति विहङ्गः
गायति पिको विकचसहकारे नृत्यति शिखी कपाली
उदयति दीधितिमाली!!

उतिष्ठ न कुरु मृषा विलम्बम्
नभसि निभालय दिनकरबिम्बम्
श्रियेप्सितः स्यात्कथं दुरापो भव रे साहसशाली
उदयति दीधितिमाली!!

पुनरायाति न विगतः कालः
कं खलु जहाति कालव्यालः
द्रुतमनुकूलय जीवनलक्ष्यं त्वं गुणगणमणिमाली
उदयति दीधितिमाली!!

चिन्तय सकृदथ भारतदेशम्
जलधित्रयनगपतिपरिवेशम्
एतद्रजसा सज्जय भालं कलिता यदङ्कपाली
उदयति दीधितिमाली!!

रचयिता – प्रो. अभिराज राजेन्द्र मिश्रः

(२) स्वागतं शुभवन्दनम् ।

प्रणतिभावैर्व्याहरामः स्वागतं शुभवन्दनम् ।

शब्दपुष्पैराचरामः श्रीमतामभिनन्दनम् ॥ ध्रुवपदम् ॥

भवन्तो निरतः सदा सुरभारती समुपासने ।

अमृतकामारतावाङ्मय-पयः सागरमन्थने ।

दर्शनं भवताङ्गिमपि पुण्योदयस्य निदर्शनम् ॥१॥

प्रणतिभावैर्व्याहरामः

अतिथि देवा वयं हृदयं सभाजनपात्रं विधाय ।

प्रीतिकुङ्कुममक्षतैर्भावैः समं तस्मिन्निधाय ।

नयनदीपैर्वयं कुर्मो मति मतां नीराजनम् ॥२॥

प्रणतिभावैर्व्याहरामः

यथाज्योतिष्मती जाता निशा शशिना शोभते ।

भवद्भिर्विहिता तथा धन्यासभेयं मोदते ।

उपकृता कुरुते सतां भवतां हि गुणगणकीर्तनम् ॥३॥

प्रणतिभावैर्व्याहरामः

(३) भारतजनताऽहम्

अभिमानधना विनयोपेता, शालीना भारतजनताऽहम् ।

कुलिशादपि कठिना कुसुमादपि, सुकुमारा भारतजनताऽहम् ।१।

निवसामि समस्ते संसारे, मन्ये च कुटुम्बं वसुन्धराम् ।

प्रेयः श्रेयः च चिनोम्युभयं, सुविवेका भारतजनताऽहम् ।२।

विज्ञानधनाऽहं ज्ञानधना, साहित्यकला-सङ्गीतपरा ।

अध्यात्मसुधातटिनी-स्नानैः, परिपूता भारतजनताऽहम् ।३।

मम गीतैर्मुग्धं समं जगत्, मम नृत्यैर्मुग्धं समं जगत् ।

मम काव्यैर्मुग्धं समं जगत्, रसभरिता भारतजनताऽहम् ।४।

उत्सवप्रियाऽहं श्रमप्रिया, पदयात्रा - देशाटन-प्रिया ।

लोकक्रीडासक्ता वर्धेऽतिथिदेवा, भारतजनताऽहम् ।५।

मैत्री मे सहजा प्रकृतिरस्ति नो दुर्बलतायाः पर्यायः ।

मित्रस्य चक्षुषा संसारं पश्यन्ती भारतजनताऽहम् ।६।

विश्वस्मिन् जगति गताहमस्मि, विश्वस्मिन् जगति सदा दृश्ये ।

विश्वस्मिन् जगति करोमि कर्म, कर्मण्या भारतजनताऽहम् ।७।

लेखकः- डॉ. रमाकान्त शुक्लः

(४) जयतात् संस्कृतवाणी

जयतात् संस्कृतवाणी मधुरा
भवतात् विश्व-जनादरणीया
मञ्जुलभाषिणी
चारुविलासिनी
कलरव-रम्यधुनी ॥

पावन-मुनिजन-कुञ्ज-विहारिणी
सुमनोमन्दिर-लास्य-विधायिनी
अनुपमसुन्दरी ललितकलावनी
वल्मीकभवादि-कवीन्द्रखनी
ज्ञानप्रदायिनी
रसिकविलासिनी
घनविपदुपशमनी ॥१॥

सत्य-शान्ति-शम-दमोपदेशिनी
धर्मकर्मसु धैर्यप्रचोदिनी
नीरसभुवने नवरसपूरिणी
सपदि जनानां तापनिवारिणी
कलिमलहारिणी
भवजलतारिणी
सरसिजभवरमणी ॥२॥

लेखक:- गु. गणपय्यहोळ्ळः

(५) संस्कृतप्रतिभान्वेषण-धन्यवाद-गानम्!!

समादरणीय हे श्रीमन्! वदामो धन्यवादं ते।
कृतज्ञा योजकाः प्रीत्या वदामो धन्यवादं ते॥१

सुप्रतिभान्वेषणं सफलं वयं मन्यामहे मतिमन्!
उपस्थित्या स्वसंस्थाने वदामो धन्यवादं ते॥ २

गुरुर्वा यो महानभिभावकः प्रेम्णा प्रियच्छात्रः।
विमलनिष्ठां प्रदर्शितवान् वदामो धन्यवादं ते॥ ३

स्वसंस्कृतवर्द्धने धीमन्! प्रयासोऽयं सदा श्लाघ्यः।
समर्थनयोगदानार्थं वदामो धन्यवादं ते॥ ४

असीमप्रेमभावो दर्शनीयो मान्य! प्रतिभायाम्।
मनो नोऽचोरयत्त्वरितं वदामो धन्यवादं ते॥ ५

सुयोगं सम्प्रदायैतद् विहितवान् योजनं सुफलम्।
वटो! प्रतिभागितां कृतवान् वदामो धन्यवादं ते॥ ६

गिरामायोजनेऽस्मिन् यः सदोत्थः संस्कृतोन्नतये।
विनयकुसुमैर्मुहुर्मुदिता वदामो धन्यवादं ते॥ ७

लेखकः- डॉ. अरविन्दतिवारी

(६) ध्येया धरणीयम्

जननीयम्, मम जननीयम्, भारतधरणीयम्
पावनचरितेयम्, श्रितजनवरदेयम्
सुरनुतचरणेयम् ॥ जननीयम्॥

वेदबृंहिता शास्त्रमण्डिता दर्शनसम्पदियम्
ऋषिमुनिमहिता कविकुलगीता भूतलरत्नमिदम् ।
वसुदा वसुधा सर्वसवित्री शर्मदभूमिरियम्
पुण्यधरित्री ज्ञानशेवधिस्सकलैर्वन्द्येयम्॥
जननीयम्

निरुपमसत्त्वा विविधगुणाढ्या संस्कृतिसारेयम्
सरससरिन्द्रिस्तुङ्गभूधरैर्भूषितकायेयम् ।
सस्यसमृद्धा सुभगनिसर्गा न्यक्कृतनाकेयम्
बाहुबलेड्या बहुबलधर्त्री धर्मविधात्रीयम्॥
जननीयम्.....

निर्मलचित्तैस्तन्वा विभवैस्सदा हि सेव्येयम्
हृदि धरणीया सुतैस्समस्तैरनन्यशरणेयम् ।
भगिनि, भ्रातः, सुहृद्वान्धवाः, पूज्या मातेयम्
रात्रिन्दिवमप्यविरतमनसा ध्येया धरणीयम्॥
जननीयम्.....

लेखकः- जनार्दन हेगडे

(७) पश्यतु दृश्यमहो रमणीयम् ॥

शस्य-श्यामला विहसति वसुधा,
प्रियागमनकाले इव मुग्धा।
पवनदूत-ज्ञापित-संदेशम्,
मेघानन-कमनीयम्॥

नभसि विलोकय श्यामं जलदम्,
भुवनप्रथित-जलमद्भुतफलदम्
धान्यवपनव्यस्ताः खलु कृषकाः,
कार्यमिदं महनीयम्॥

काचिद् वनिता विरहे दीना,
हृदये स्थापित-स्वप्न-नवीना।
अयने नयने क्षिपति समुत्सुका/समुत्सुक-
मनसि प्रियं प्रति स्वीयम्॥

लेखकः- सूर्यदेव पाठक 'पराग'

(८) एहि एहि चन्दिर

एहि एहि चन्दिर
श्वेतकिरण ! सुन्दर !
नीलगगनमन्दिर !
सकलजनमनोहर !
तारकेश ! गिरिगुहासु
किरणजालमातनु
वितर सस्य-तरु-लतासु
किरणजालमातनु
वितर सस्य-तरु-लातसु
रसविशेषमादरात् ॥

मातरः प्रदर्शनेन
नन्दयन्ति बालकान् ।
पक्षिणश्च तव करेण
तोषयन्ति शावकान् ॥

लेखकः- - गु. गणपय्यहोळळः

(९) वन्दे त्वां भूदेवीमार्य मातरम्

वन्दे त्वां भूदेवीमार्य मातरं

जयतु जयतु पदयुगलं ते निरन्तरम् ॥ ध्रुवम् ॥

शुभ्र-शरच्चन्द्र-युक्त-चारुयामिनीं
विकसित-नव-कुसुम-मृदुल-दामशोभिनीं
मन्दस्मितयुक्त-वदन-मधुरभाषिणीं
सुजलां सुफलां सरलां
शिववरदां चिरसुखदां
मुकुलरदामार्य मातरम् ॥ १ ॥

अगणितसंतानवृन्द-कण्ठनादिनीं
अमितभुजां धृतधरिणीं तनयतारिणीं
हिमनगजां स्वाभिमान-बुद्धिदायिनीं
कमलाम् अमलाम् अतुलां
रिपु-दलिनीं बलकरणीं
धृतनलिनीं राष्ट्रमातरम् ॥ २ ॥ वन्दे त्वां..

धर्मस्त्वं शर्म त्वं त्वं यशोबलं
शक्तिस्त्वं भक्तिस्त्वं कर्म चाखिलं
प्रतिसदनं प्रतिमा ते त्वं महाबलं
धरणीं भरणीं जननीं
कविप्रतिभां नतसुलभां
जगदम्बां देशमातरम् ॥ ३ ॥ वन्दे त्वां..

(१०) मुनिवरविकसितकविवरविलसित

मुनिवरविकसितकविवरविलसित
मञ्जुलमञ्जूषा, सुन्दरसुरभाषा ।
अयि मातस्तव पोषणक्षमता
मम वचनातीता, सुन्दरसुरभाषा ॥

वेदव्यास-वाल्मीकि-मुनीनां
कालिदास-बाणादिकवीनाम् ।
पौराणिक-सामान्य-जनानां
जीवनस्य आशा, सुन्दरसुरभाषा ॥ १ ॥

श्रुतिसुखनिनदे सकलप्रमोदे
स्मृतिहितवरदे सरसविनोदे ।
गति-मति-प्रेरक-काव्यविशारदे
तव संस्कृतिरेषा, सुन्दरसुरभाषा ॥ २ ॥

नवरस-रुचिरालङ्कृति-धारा
वेदविषय-वेदान्त-विचारा ।
वैद्य-व्योम-शास्त्रादि-विहारा
विजयते धरायां, सुन्दरसुरभाषा ॥ ३ ॥

लेखक- नारायणभट्टः

(११) विलसति संस्कृतप्रतिभा

विलसति संस्कृतप्रतिभा

विलसतिसंस्कृतप्रतिभा

संस्कृतप्रतिभान्वेषणलग्ना भव्या मित्र! मनोज्ञा
प्रेरयन्ति सद्गुरवः शिष्यान् नितरां गन्तुं विज्ञाः।
दिशि दिशि विद्यालयतो वटवश्चलितास्सन्ति श्रुताभाः
विलसति संस्कृतप्रतिभा
विलसति संस्कृतप्रतिभा

पश्य पश्य सज्ज्ञानवनेऽस्मिन् गुञ्जति प्रतिभागानम्
अहो वटूनां वाणी कुरुते बाणभट्टसम्मानम्।
सुखिनो दृष्ट्वा हन्त पूर्वजा मोदन्ते दिव्याभाः
विलसति संस्कृतप्रतिभा
विलसति संस्कृतप्रतिभा

श्लोकानामुच्चारणमेतद् हरते चेतोऽस्माकम्
ब्रुवते गुरवो वाहवाह इति प्रेरकवचनं साकम्।
अन्नं भट्टामरपाणिनिरचनानां हन्त जिताभा
विलसति संस्कृतप्रतिभा
विलसति संस्कृतप्रतिभा

व्यासगणेशविरचिता भाषा जीवति लेखे वन्द्या
मुदिता वयं भवामो दृष्ट्वा प्रतिभामेषां धन्या
संस्कृतिसंस्कृतरक्षणहेतोर्विलसतु राष्ट्रनवाभा
विलसति संस्कृतप्रतिभा
विलसति संस्कृतप्रतिभा

लेखकः- डॉ. अरविन्दतिवारी

(१२) रत्नगर्भा धरा सुस्मिता श्यामला

रत्नगर्भा धरा सुस्मिता श्यामला
दिव्यतीर्थास्तटाः पर्वताः सिन्धवः ।
निर्झराः वाटिकाश्चात्र देवालयाः
भव्यमेतत्प्रियं भारतं भूतले ॥१॥

वेदशास्त्राणि साहित्यकाव्यानि वा
यत्र यच्छन्ति लोकाय सत्प्रेरणम् ।
रम्यरामायणं श्रीमहाभारतं
राष्ट्रमेतद्वरं भारतं भूतले ॥२॥

यत्र देवी सती शारदा जानकी
चानुसूया शिवा द्रौपदी पद्मिनी ।
सन्ति सर्वा इमाः वत्सलाः मातरः
शक्तियुक्तं शिवं भारतं भूतले ॥३॥

रामकृष्णौ हरी वर्धमानो जिनो
गौतमः शङ्करः पाणिनिर्नानकः ।
श्री दयानन्द साधुश्च देशेऽभवन्
देशिकानामिदं भारतं भूतले ॥४॥

भारतीयाः स्वभावेन शान्तिप्रियाः
ज्ञानविज्ञानसेवारताः कर्मठाः ।
मानवी भावना भासते संस्कृतौ
सत्यसंशोधकं भारतं भूतले ॥५॥

लेखकः - आचार्य राधाकृष्ण मनोडी

(१३) सुन्दरी शरत्समागता

एहि एहि स्वागतं विधेहि सौभगं प्रदेहि
सुन्दरी शरत्समागता ॥

मन्दमन्दपावनप्रसूनगन्धसंकुलः
स्पर्शसौख्यदायकः प्रवाति शीतलोऽनिलः।

निर्वृतिप्रदायिनी समस्ततापहारिणी
श्रेयसी शरत्समागता ॥१॥

नष्टसर्वदूषणा विधौतपङ्कनिर्मला
स्वच्छवारिवाहिनी पयस्विनी स्फुरज्जला
हृत्प्रसादिनी विनष्टसर्वचित्तकल्मषा
पावनी शरत्समागता ॥ २ ॥

संयमेन शान्तकच्छकोद्वहत्सरोघटा
कृच्छ्रमेव बिभ्रती स्खलत्सरिच्छिरःपटा

ग्रामबालिकेव सम्भ्रमेण सृतिविहारिणी
षोडशी शरत्समागता ॥ ॥

स्वर्णशालिभूषणा प्रवृद्धकासभासुरा
मन्थरैः पदक्रमैश्च हंसनादनूपुरा

लज्जया प्रसह्य भूरुहैर्हि गुण्ठितानना
मुग्धिका शरत्समागता ॥४॥

चन्द्रिकाम्बरा निरभ्रशुभ्रकेशकुन्तला
शीर्षके हि चन्द्रबिन्दुमण्डितेव सत्कला

चन्दनाङ्किताङ्गीतगरागसाधिकानिभा
तापसी शरत्समागता ॥५॥

लेखिका- डॉ. नवलता

(१४) भारतीयैकता- साधकं संस्कृतम्

भारतीयैकतासाधकं संस्कृतम्
भारतीयत्वसम्पादकं संस्कृतम्
ज्ञानपुञ्जप्रभादर्शकं संस्कृतम्
सर्वदानन्दसन्दोहदं संस्कृतम् ॥ १ ॥

सर्वमस्तिष्क-संस्कारकं संस्कृतम्
सर्ववाणीपरिष्कारकं संस्कृतम्
सत्पथप्रेरणादायकं संस्कृतम्
सद्गुणग्रामसन्धायकं संस्कृतम् ॥ २ ॥

विश्वबन्धुत्व-विस्तारकं संस्कृतम्
सर्वभूतैकता-कारकं संस्कृतम्
सर्वतः शान्तिसंस्थापकं संस्कृतम्
पञ्चशीलप्रतिष्ठापकं संस्कृतम् ॥ ३ ॥

त्याग-सन्तोष-सेवाव्रतं संस्कृतम्
विश्वकल्याण-निष्ठायुतं संस्कृतम्
ज्ञान-विज्ञान-सम्मेलनं संस्कृतम्
भुक्तिमुक्तिद्वयोद्वेलनं संस्कृतम् ॥ ४ ॥

धर्मकामार्थमोक्षप्रदं संस्कृतम्
ऐहिकामुष्मिकोत्कर्षदं संस्कृतम्
कर्मदं ज्ञानदं भक्तिदं संस्कृतम्
सत्यनिष्ठं शिवं सुन्दरं संस्कृतम् ॥ ५ ॥

शब्दलालित्यलीलावनं संस्कृतम्
चारुमाधुर्यधारागृहं संस्कृतम्
विश्वचेतश्चमत्कारकं संस्कृतम्
पूर्वजानां यशः स्मारकं संस्कृतम् ॥ ६ ॥

लेखकः- पं. वासुदेव द्विवेदी शास्त्री

(१५) प्रस्थानमङ्गलगानम्

गच्छत मित्राणि पन्थानं, शुभाशयैः समन्विताः।
विद्यालयं स्मरन्तोऽपि, भविष्यं प्रति पश्यत ॥

बाल्यस्मृतयः सदा हृदि, क्रीडाः हास्यसमन्विताः।
गुरवो ये दिशादर्शाः, नित्यं वन्द्याः भवन्ति नः ॥

गच्छत मित्राणि पन्थानं, शुभाशयैः समन्विताः।
विद्यालयं स्मरन्तोऽपि, भविष्यं प्रति पश्यत ॥

ज्ञानदीपेन दीप्ता ये, शीलसत्यसमन्विताः।
राष्ट्रसेवापथे नित्यं, अग्रगामिनो भवन्तु ते ॥

न बाधा न च नैराश्यं, न भयं मार्गगामिनाम्।
धैर्यं श्रद्धा च सन्तोषः, जीवनस्य अलङ्कृतिः ॥

गच्छत मित्राणि पन्थानं, आशिषा सह सर्वदा।
विद्यालयस्य स्नेहोऽयं, भवता सह गच्छतु ॥

रचयिता - जगदानन्द झा